

Redactioneel

De academische filosofie beleeft deze dagen spannende tijden. In het kader van de bezuinigingen op het universitaire onderwijs en onderzoek heeft de Minister van onderwijs en wetenschappen het beleidsvoornemen bekend gemaakt om het aantal volwaardige Centrale Interfakulteiten drasties te verminderen. Als het aan Deetman ligt zullen er slechts drie volledige Centrale Interfakulteiten overblijven, en wel aan de Vrije Universiteit, in Nijmegen en in Utrecht. Naast de gebruikelijke economische argumenten wordt in het geval van de CI's ook nog het argument gebruikt dat het experiment van de Centrale Interfakulteit is mislukt. De CI's zouden slechts in naam interfakulteiten zijn, want van de bedoelde vruchtbare wisselwerking tussen filosofie, de verschillende vakwetenschappen en het denken over de maatschappij, is nauwelijks iets terecht gebracht.

Met die inhoudelijke beoordeling kunnen we het wel eens zijn. Het tijdschrift KRISIS komt voort uit een soortgelijke beoordeling van de academische filosofie in Nederland.

Toch moet hier nogmaals benadrukt worden, dat Deetman's keuze voor beide konfessionele CI's niet ingegeven kan zijn door een inhoudelijke beoordeling van het werk dat daar verricht wordt. Het is duidelijk dat CDA-politiek zeker niet leidt tot het behoud van de beste fakulteiten, en daarmee wordt elke mogelijke progressieve ontwikkeling binnen de filosofie sterk bemoeilijkt.

Als Deetman's keuze voor b.v. de Vrije Universiteit afgekeurd moet worden, is het niet onmiddellijk zo dat we gemakkelijk andere Centrale Interfakulteiten kunnen aanwijzen, die wel de toets der kritiek kunnen doorstaan.

De actie van studenten en docenten van de CI van de UvA voor behoud van hun instituut, is een mooi voorbeeld. Volgens Maarten van Nierop, medewerker aan die CI, is het zo dat zijn instituut opgedoekt gaat worden ten gunste van de VU, vanwege "de linkse signatuur". Dat is gedeeltelijk juist, maar behoud van deze CI is tevens behoud van een aantal wetenschappelijk ondermaatse vakgroepen/medewerkers en daarnaast van uitgesproken conservatieve filosofie-beoefening, zoals dezelfde Van Nierop in Krisis 10 heeft uitgelegd aan de hand van het voorbeeld Van Asperen.

Het is dan ook kwestieus of de CI's als zodanig verdedigd moeten worden tegen de haagse bezuinigingswoede. Je kunt je dan ook afvragen of de bezuinigingen niet gebruikt moeten worden

om de filosofie 'op te schonen'. In dat geval lijkt het noodzakelijk een genuanceerde politiek te voeren. Een politiek die niet met grove instrumenten als het opheffen van hele instituten werkt, maar met subtiele instrumenten. Die delen van de CI's dienen gered te worden, die wetenschappelijk zinvol werk verrichten. Maar nog grotere prioriteit dienen degenen te krijgen die zich in hun wetenschappelijke werk richten op progressieve maatschappelijke veranderingen.

In KRISIS 6-1981 schreef Anjès Manschot een inleidend artikel over het werk van Luce Irigaray.

In dit nummer komt Irigaray opnieuw ter sprake als representante van de 'écriture féminine', naast Julia Kristeva en Hélène Cixous.

Margret Brüggemann, medewerkster Vrouwenstudies bij Letteren aan de UvA, laat overeenkomsten en verschillen zien van deze schrijfsters/theoretika's. De gemeenschappelijke basis van de 'écriture féminine' is de kritiek op de stilzwijgende konventies in het denken en de theorievorming binnen de westerse maatschappij. Binnen de filosofie en de wetenschapstheorie richt de kritiek van de 'écriture féminine' zich op de overheersing van het logocentrisme, dat geen plaats biedt aan het niet-dominante vrouwelijke. Ook op de psychoanalyse wordt vanuit deze invalshoek de aanval geopend. Belangrijk wapen in de strijd van deze franse theoretika's is de taal, tot nu toe het domein bij uitstek van mannen.

Schrijven is daarom voor vrouwen, naast een literaire daad vooral een politieke. Aan een antwoord op de vraag hoe de taal door vrouwen veroverd moet worden, gaat de vraag vooraf: wat is dan het 'vrouwelijke' en waar is het gebleven? In de verstrengeling tussen de psychoanalyse en écriture proberen de schrijfsters, op het gevaar af in biologismen te vervallen, de delikate relatie tussen de reële vrouw en het vrouwelijke te beschrijven.

Jürgen Habermas stond jaren geleden sterk in de belangstelling vanwege diens opvattingen over de methodologie van kritische sociale wetenschap. Volgens Harry Kunneman en Jozef Keulartz heeft Habermas met zijn 'theorie van het communicatieve handelen' een research programma ontwikkeld dat op verschillende nivo's vruchtbaar is. Niet alleen op het nivo van de methodologie, maar ook op dat van de grondslagen en van het empirische onderzoek zou het Habermas programma nu expliciet zijn uitgewerkt. Bovendien biedt het programma serieuze aanknopingspunten voor politiek-maatschappelijke oriëntatie. Keulartz en Kunneman laten dat zien aan de hand van een interpretatie van de ontwikkelingen van de verzorgingsapparaten. Hierbij polemiseren zij tegen Ferguson en Roszak die slechts de bevrijdende aspecten van de verzorgingsapparaten zien, en tegen Donzelot, Castell en de nederlandse Elianen (Bram de Swaan, etc.) die alleen de disciplinerende effecten ervan zien.

Kunneman en Keulartz zijn van mening dat de theorie over rationalisering en kolonisering van de leefwereld zowel een wetenschappelijk als politiek adequatere interpretatie levert van de ontwikkelingen met betrekking tot de 'psychologische massakultuur'.

In het vorige nummer van KRISIS hebben we, middels een interview met Janet Sayers, aandacht besteed aan de verhouding sociobiologie-feministische theorie. In dit nummer opnieuw aandacht voor de sociobiologie, maar nu gericht op mogelijke relaties hiervan met racisme. Over dit onderwerp hield Martin Barker op een dit voorjaar gehouden symposium over sociobiologie en ideologie een lezing. De tekst hiervan drukken we hier in vertaling af.

Barker signaleert het opkomen van een 'nieuw racisme', dat de nadruk legt op culturele verschillen tussen volken of naties: ethniese minderheden zijn niet inferieur maar 'anders'. Dit anders-zijn vormt een bedreiging voor de eigen nationale of culturele identiteit. De angst voor het verlies van de eigen identiteit is volgens het nieuwe racisme niet cultureel of maatschappelijk, maar biologisch bepaald: de neiging tot achterstelling - zeg maar: diskriminatie - van bijvoorbeeld ethniese minderheden is een onveranderlijk kenmerk van de menselijke natuur. In zijn artikel onderzoekt Barker in hoeverre de sociobiologie dit racisme feitelijk (of mogelijkere wijs) van een wetenschappelijke legitimatie voorziet.

Barker's politieke analyse heeft vooral betrekking op Engeland met zijn sterke nationalistiese beweging. Desondanks is zijn betoog zeker ook relevant voor onze situatie. Enerzijds klinken immers de stemmen van de nieuwe racisten steeds luider en openlijker door. En anderzijds worden ook hier wetenschappelijke, en deels sociobiologische, pogingen tot legitimatie van dit racisme ondernomen (zie bijv. 'Het racisme der professoren', *Student*, aug./sept. 1983, p. 9).

De laatste maanden duikt de naam van Antonio Negri geregeld op in de kolommen van de dagbladen. Als kandidaat voor de Radikale Partij werd hij gekozen in het italiaanse parlement en kwam daardoor voor het eerst sinds jaren op vrije voeten. In de rechtsstaat Italië zat Negri jaren in voorarrest op beschuldiging van o.a. samenzwering tegen de staat. Negri is zo de geschiedenis ingegaan als theoretikus van de gewapende strijd tegen het kapitalisme, iets wat hij zelf steeds heeft ontkend: "Ik ben niet dat half fascistiese, half Nietzscheaanse monster. In mijn publikaties bepleit ik veel meer de ideeën van Spinoza, van de positieve mensheid". Aldus Negri in een recent interview.

Over diezelfde Spinoza handelt een van Negri's meest recente publikaties, *La Anomalia Selvaggia*, inmiddels ook in het Duits vertaald. Daarin doet Negri een poging met behulp van Spinoza een ontologies fundament te leveren voor de politieke

strijd tegen het kapitalisme, zoals hij die als representant van Autonomia Operaia jarenlang voorstond. In een uitgebreide bespreking van dit boek behandelt Leen Spruit, filosoof en theoloog en wonend in Napels, Negri's Spinoza-lezing en gaat hij in op de betekenis ervan voor het politieke denken van de (italiaanse) 'autonomen'.

Tenslotte wordt de discussie tussen Pieter Pikelharing en Veit Bader voortgezet in de vorm van een bijdrage van de eerstgenoemde.